

Uniwersytet Medyczny w Łodzi
Wydział Lekarski
Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży Katedry Psychiatrii

lekarz Rafał Szmajda

Ryzyko samobójcze a rodzaj zaburzeń psychicznych
u hospitalizowanej psychiatrycznie młodzieży

Rozprawa doktorska
napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. n. med. Agnieszki Gmitrowicz
Promotor pomocniczy: dr med. Iwona Makowska

Streszczenie

Samobójstwo to ważny problem społeczny oraz zagadnienie medyczne. Samobójstwa i próby samobójcze dotyczą populacji ogólnej a wśród tej populacji również wyodrębnionej subpopulacji dzieci i adolescentów.

W odniesieniu do praktyki lekarskiej z problematyką samobójstwa najczęściej spotykają się lekarze psychiatry oraz psychiatry dzieci i młodzieży, i to na lekarzach tej specjalności spoczywa obowiązek dokładnej oceny ryzyka samobójczego, pracy z pacjentami w kryzysie samobójczym oraz wydawania zaleceń konsultacyjnych dla lekarzy innych specjalności w stanach podwyższonego ryzyka samobójczego. Dla praktykujących lekarzy w ocenie pacjenta w kryzysie ważna jest znajomość czynników ryzyka w tym ryzyko samobójcze związane z obecnym u pacjenta zaburzeniem psychicznym.

Głównym celem badania jest określenie ryzyka wystąpienia prób samobójczych w związku z rozpoznaniem psychiatrycznym u pacjentów hospitalizowanych w ramach stacjonarnego oddziału młodzieżowego. Sformułowano również następujące cele szczegółowe:

1. Określenie ryzyka próby samobójczej dla wyszczególnionych wg klasyfikacji ICD-10 grupach zaburzeń psychicznych u pacjentów.
2. Określenie częstości występowania niesamobójczych samouszkodzeń w badanej populacji, oraz ryzyka ich występowania w zależności od rodzaju zaburzeń psychicznych
3. Określenie związku pomiędzy niesamobójczymi samouszkodzeniami a ryzykiem podjęcia próby samobójczej

4. Wskazanie jak sytuacja rodzinna i szkolna wpływa na ryzyko próby samobójczej, przy nieobecności innych czynników ryzyka
5. Zbadanie wpływu sytuacji rodzinnej i szkolnej w obecności innych czynników ryzyka, na ryzyko próby samobójczej.
6. Zbadanie jak wiek wystąpienia zaburzeń psychicznych w okresie adolescencji wpływa na ryzyko samobójcze

Materiałem do badań była baza danych pacjentów wykonana w ramach działań statutowych Kliniki Psychiatrii Młodzieżowej Centralnego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Łódź ul. Czechosłowacka 8/10. Na podstawie danych z bazy wyodrębniono jako grupę badaną pacjentów z próbą samobójczą przy przyjęciu obecną w wywiadzie. Grupę kontrolną stanowili pacjenci nieobciążeni wywiadem próby samobójczej przy przyjęciu. Łącznie grupa wybrana z bazy obejmowała 1311 pozycji, odpowiadających takiej liczbie pacjentów. Dane pacjentów zostały pogrupowane zgodnie z kategoriami grup w oparciu o obowiązującą klasyfikację ICD-10. Na potrzeby badania przyjęto ryzyko próby samobójczej jako ryzyko względne (z ang. relative risk RR). Dokonano opisu statystycznego badanej grupy. Następnie za pomocą modeli regresji logistycznej zbadano wpływ poszczególnych rozpoznań na ryzyko samobójcze, określone na potrzeby badania za pomocą ryzyka względnego (z ang. relative risk, RR).

W dalszym etapie pracy dokonano analizy regresji logistycznej dla innych czynników wybranych z bazy danych celem określenia ich wpływu na ryzyko względne próby samobójczej.

Wybrane czynniki obejmowały: samouszkodzenia w wywiadzie, obciążenie rodzinne w postaci: schizofrenii, choroby afektywnej dwubiegunowej, zaburzeń depresyjnych nawracających, prób samobójczych w rodzinie, używania substancji psychoaktywnych w rodzinie, zamieszkanie: z rodzicem, z opiekunem, w placówce (dom dziecka), inne (np. młodzieżowe ośrodki socjoterapii czy wychowawcze). Dodatkowo do analizy wybrano stresory uwzględnione w bazie danych jak doświadczenie przemocy fizycznej, molestowanie seksualne, utrata rodzica przed 15 r.ż. odrzucenie

przez rówieśników, zawód uczuciowy. Analizie poddano także zgłoszone w bazie danych trudności szkolne oraz rodzinne.

Stworzono szereg modeli regresji logistycznej uwzględniających samodzielną bądź sprzężoną obecność wymienionych czynników oraz ich wpływu na ryzyko względne próby samobójczej. Zbadano również wpływ wieku wystąpienia zaburzeń psychicznych na ryzyko podjęcia próby samobójczej.

Uzyskane wyniki wykazały istotne statystycznie różnice ryzyka względnego prób samobójczych dla różnych rozpoznań psychiatrycznych. Ponadto dla badanej populacji ryzyko względne, różni się istotnie od wyników opisywanych dla populacji ogólnej. Badania wykazały również niezależność samouszkodzeń niesamobójczych od rodzaju rozpoznań psychiatrycznych. Samouszkodzenia są samodzielnym czynnikiem ryzyka zwiększający ryzyko względne próby samobójczej, niezależnie od występującego rodzaju zaburzenia psychicznego.

Analiza wykazała, że trudna sytuacja rodzinna jest istotnym czynnikiem predykcyjnym prób samobójczych. Istotnie zwiększa ryzyko samobójcze, niezależnie od rodzaju zaburzeń psychicznych.

Analiza wykazała, że trudności szkolne są istotnym czynnikiem predykcyjnym prób samobójczych. Wpływ trudności w nauce na ryzyko popełnienia próby samobójczej dotyczy głównie kobiet.

Największy wpływ na ryzyko względne próby samobójczej wywierają samouszkodzenia, następnie trudności w nauce u kobiet, zaś trzecim najistotniejszym czynnikiem są wagary. Wykonane modele statystyczne ukazały czynniki predykcyjne o największym znaczeniu, gdzie trudności w nauce mają bardzo duże znaczenie dla populacji kobiecej wśród adolescentów.

Zawód miłosny jest bardzo istotnym czynnikiem ryzyka prób samobójczych w populacji adolescentów. Konieczne są dalsze badania, a także uwzględnienie zawodu miłosnego jako istotnego czynnika ryzyka w praktyce psychiatrycznej opieki dla adolescentów.

W pracy nie wykazano związku wieku wystąpienia zaburzeń psychicznych z ryzykiem prób samobójczych. Nie potwierdzono zatem hipotezy, że wcześniejszy wiek wystąpienia zaburzeń psychicznych u adolescenta zwiększa ryzyko względne prób samobójczych.

Na podstawie wyników sformułowano następujące wnioski:

1. Wykazano istnienie różnicy prawdopodobieństwa próby samobójczej dla poszczególnych kategorii zaburzeń psychicznych u młodzieży hospitalizowanej psychiatrycznie. Najwyższe ryzyko stwierdzono dla zaburzeń afektywnych oraz zaburzeń związanych ze stresem.
2. Niesamobójcze samouszkodzenia występują bardzo często w populacji młodzieżowej hospitalizowanej psychiatrycznie, niezależnie od postawionego rozpoznania głównego.
3. Niesamobójcze samouszkodzenia stanowiły niezależny czynnik ryzyka samobójczego.
4. Trudna sytuacja rodzinna była istotnym czynnikiem ryzyka prób samobójczych. Istotnie zwiększa ryzyko samobójcze, niezależnie od postawionego rozpoznania głównego .
5. Trudności szkolne są istotnym czynnikiem predykcyjnym prób samobójczych – zwiększają ryzyko samobójcze, niezależnie od rodzaju zaburzeń psychicznych. Siła efektu trudności w nauce na ryzyko podjęcia próby samobójczej była istotnie wyższa dla kobiet niż dla mężczyzn. Wydaje się zatem, że trudności w nauce mogą być większym obciążeniem psychicznym dla dziewcząt niż dla chłopców hospitalizowanych psychiatrycznie.
6. Wykazano, że nie samobójcze samouszkodzenia były najsilniej powiązane z prawdopodobieństwem próby samobójczej w wywiadzie, niezależnie od innych istotnych statystycznie predyktorów.
7. Zawód miłosny okazał się istotnym czynnikiem ryzyka prób samobójczych w populacji adolescentów hospitalizowanych psychiatrycznie. Konieczne są dalsze badania, a także uwzględnienie zawodu miłosnego jako istotnego czynnika ryzyka w praktyce psychiatrycznej opieki dla adolescentów.
8. W pracy nie wykazano związku wieku wystąpienia zaburzeń psychicznych z ryzykiem prób samobójczych. Nie potwierdzono zatem hipotezy, że wcześniejszy wiek wystąpienia zaburzeń psychicznych u adolescenta zwiększa ryzyko względne prób samobójczych.

Summary

Suicide is an important social and medical problem. Suicides and attempted suicides concern the general population, and among this population also a separate subpopulation of children and adolescents.

With regard to medical practice, the problem of suicide is most often encountered by psychiatrists and children and adolescents psychiatrists, and it is the doctors of this specialty who are responsible for carefully assessing the risk of suicide, working with patients in a suicide crisis and issuing consultation recommendations for doctors of other specialties in high-risk of suicide conditions. For practicing physicians, when assessing a patient in crisis, it is important to know risk factors, including the risk of suicide related to the patient's mental disorder.

The main aim of the study is to determine the risk of suicide attempts in connection with psychiatric diagnosis in patients hospitalized in the inpatient youth ward. The following specific objectives were also formulated:

1. Determination of the risk of a suicide attempt for the groups of mental disorders in patients listed according to the ICD-10 classification.
2. Determination of the frequency of non-suicidal self-injuries in the studied population, and the risk of their occurrence depending on the type of mental disorders
3. Determining the relationship between non-suicidal self-injuries and the risk of attempting suicide
4. Indication of how the family and school situation influences the risk of a suicide attempt in the absence of other risk factors
5. Examination of the influence of the family and school situation in the presence of other risk factors on the risk of a suicide attempt.
6. Investigating how the age of onset of mental disorders in adolescence affects the risk of suicide

The material for the research was a patient database made as part of the statutory activities of the Youth Psychiatry Clinic of the Central Teaching Hospital of the Medical University in Łódź,

Łódź, ul. Czechosłowacka 8/10. Based on the data from the database, the study group was divided into patients with a suicide attempt at admission, present in the history. The control group consisted of patients with no history of a suicide attempt on admission. In total, the group selected from the database included 1,311 items corresponding to such a number of patients. Patient data has been grouped according to group categories based on the current ICD-10 classification. For the purposes of the study, the risk of a suicide attempt was assumed as the relative risk RR. A statistical description of the studied group was made. Then, using logistic regression models, the impact of individual diagnoses on the suicide risk, determined for the purpose of the study using relative risk (RR), was investigated.

At a later stage of the work, a logistic regression analysis was performed for other factors selected from the database in order to determine their influence on the relative risk of a suicide attempt. The selected factors included: history of self-harm, family burden in the form of: schizophrenia, bipolar disorder, recurrent depressive disorders, family suicide attempts, use of psychoactive substances in the family, living with a parent, with a guardian, in an institution (orphanage), other (e.g. youth sociotherapy or educational centers). Additionally, stressors included in the database were selected for the analysis, such as experience of physical violence, sexual harassment, loss of a parent before the age of 15. rejection by peers, heartbreak. The school and family difficulties reported in the database were also analyzed.

A number of logistic regression models have been developed that take into account the independent or combined presence of the above-mentioned factors and their impact on the relative risk of a suicide attempt. The influence of the age of the onset of mental disorders on the risk of suicide attempt was also examined.

The obtained results showed statistically significant differences in the relative risk of suicide attempts for different psychiatric diagnoses. Moreover, for the studied population, the relative risk differs significantly from the results described for the general population. The research also showed

the independence of non-suicidal self-injuries from the type of psychiatric diagnoses. Self-harm is an independent risk factor that increases the relative risk of a suicide attempt, regardless of the type of mental disorder present.

The analysis showed that a difficult family situation is an important predictor of suicide attempts. It significantly increases the risk of suicide, regardless of the type of mental disorder.

The analysis showed that school difficulties are an important predictor of suicide attempts. The influence of learning difficulties on the risk of committing a suicide attempt concerns mainly women.

Self-harm has the greatest influence on the relative risk of a suicide attempt, followed by learning difficulties in women, and truancy is the third most important factor. The performed statistical models showed the predictive factors of the greatest importance, where learning difficulties are of great importance for the female population among adolescents.

Heartbreak is a very important risk factor for suicide attempts in the adolescent population. Further research is necessary, as well as attention to the heartbreak as an important risk factor in the practice of psychiatric care for adolescents.

The study did not show any correlation between the age of the onset of mental disorders and the risk of suicide attempts. Therefore, the hypothesis that the earlier age of onset of psychiatric disorders in adolescents increases the relative risk of suicide attempts has not been confirmed.

Based on the results, the following conclusions were drawn:

1. The existence of a difference in the relative risk of a suicide attempt for individual categories of mental disorders in adolescents was demonstrated. The type of disorder determines the relative risk of suicide attempts in the studied population
2. Non-suicidal self-injuries are very common in the adolescent population and regardless of the diagnosis.

3. Non-suicidal self-injuries are an independent risk factor for suicide. Both in the absence of and in the presence of other factors, they increase the relative risk of suicide attempts
4. The analysis showed that a difficult family situation is a significant predictor of suicide attempts. It significantly increases the risk of suicide, regardless of the type of mental disorder.
5. The analysis showed that school difficulties are an important predictor of suicide attempts. They significantly increase the risk of suicide, regardless of the type of mental disorder. The influence of learning difficulties on the risk of committing a suicide attempt concerns mainly women.
6. Self-harm exerts the greatest influence on the relative risk of a suicide attempt, followed by learning difficulties in women, and truancy is the third most important factor. The performed statistical models showed the predictive factors of the greatest importance, where learning difficulties are of great importance for the female population among adolescents.
7. Heartbreak is a very important risk factor for suicide attempts in the adolescent population. Further research is necessary, as well as attention to the heartbreak as an important risk factor in the practice of psychiatric care for adolescents.
8. The study did not demonstrate any relationship between the age of the onset of mental disorders and the risk of suicide attempts. Therefore, the hypothesis that the earlier age of onset of psychiatric disorders in adolescents increases the relative risk of suicide attempts has not been confirmed.